

Asiantuntijalausunto Pappilanmäen lehtojen merkityksestä vaateliaalle lahottajasienilajistolle

(Keijo Savola 13.11.2025)

Tein 29.10.2025 Vaasan ympäristöseuran pyynnöstä maastokäynnin Pappilanmäen laajenuksen asemakaava-alueelle. Käynti oli luonteeltaan esiselvitystyyppinen eli sen tarkoituksena oli varsinaisen kattavamman ja työläemmän lajistoselvityksen sijasta arvioida havaitun lajiston sekä lahopuuston määrän ja laadun perusteella metsien potentiaalista arvoa vaateliaan lahottajasienilajiston kannalta.

Maastokäynnin yhteydessä retkeilin noin 1,5 tuntia kaavaehdotuksen rakentamisvarauksilla (AR-1, AP, Kuusiniemenkadun ja Koivuniemenkadun katuvaraukset) sekä vajaan tunnin kaavassa rakentamiselta säilyvillä alueilla (VL). Rajallisesta maastoajasta huolimatta pystyin läpikäymään melko kattavasti ne alueet, joihin kaavassa osoitetaan muuttavaa maankäyttöä. Näillä alueilla pyrin läpikäymään pääosan lajistoltaan yleensä rikkaimmista vanhemmista maalahoista sekä hieman ylimalkaisemmin myös tuorempien maalahopuiden sekä pystylahopuiden lajistoa.

Säilyvien alueiden osalta havainnointi oli alueellisesti epäkattavaa sekä muutenkin selvästi ylimalkaisempaa keskittyen lajihavainnoinnin sijasta enemmän metsien ja lahopuuston rakennepiirteisiin. Vaikka ajankohta olikin lahottajasieniselvityksen kannalta selvästi liian myöhäinen, kertyi käynniltä yllättävänkin paljon kiinnostavia havaintoja. Tässä lausunnossa on omien havaintojen ohella huomioitu myös laji.fi:stä löytyvät luotettaviksi arvioidut havainnot.

Pappilanmäen lehtojen luonteesta erityisesti lahottajasienten kannalta

Pappilanmäen metsäalue on rehevähajaisten lehtometsien alue, jonka puuston monipuolisuus on huomattava. Elävään puustoon kuuluu yleisinä tai melko yleisinä peräti kahdeksaa lajia eli raudus- ja hieskoivu, haapa, raita, tuomi, kuusi, mänty sekä pajut (useampaa lajia). Lisäksi paikallisesti runsaana kasvaa nuorta ja varttuvaa vaahteraa sekä yksittäisinä vuorijalavia ja nuoria tammia. Kahdella kuviolla puustoa täydentää istutettu lehtikuusi.

Metsäalueen merkittävin piirre lahottajalajiston kannalta on sen elävän puuston ja lahopuuston monilajisuus, lahovikaisten pystypuiden merkittävä runsaus sekä erityisesti lahopuuston monipuolisuus järeyksien ja lahoasteiden osalta.

Maastokäynnin perusteella voi arvioida lehdoissa olevan erinomainen koivulahopuujatkumo sekä hyvä jatkumo raidan, pihlajan ja tuomen osalta. Arvoa on myös melko hyvällä pajuihin ja haaapoihin liittyvällä jatkumolla, varsinkin alueen parinkymmenen haapalahopuun potentiaali uhanalaisen ja vaateliaan lajiston kannalta on ilmeinen. Lisäksi alueella on jonkin verran vanhoja mäntyjä ja mäntylahopuuta sekä yksittäisiä kuusilahopuita.

Alueen lajistosta

Metsästä tehtiin havaintoja 34 kääpälajista, mikä on rajalliseen maasto aikaan ja hieman myöhäiseen vuodenaikaan nähden melko korkea lajimäärä. Lisäksi alueelta löytyy laji.fi:stä luotettavia havaintoja kolmesta sellaisesta kääpälajista, joita ei nyt havaittu.

Maastokäynnillä havaituissa lahottajasienilajeissa on 13 sellaista lajia, joiden voi Pohjanmaalla arvioida indikoivan lahopuuhun rai vanhoihin haapoihin liittyviä luontoarvoja (Savola 2021, Manninen ym. 2021, Niemelä 2016): haavanarinakääpä (*Phellinus populicola*), kirjokerikääpä (*Ceriporia excelsa*, kaksi es.), koralliorakas (*Hericium coralloides*), kruunuhaarakas (*Artomyces pyxidatus*), levykääpä (*Phellinus*

laevigatus), naskalirypykkä (*Mycoacia aurea*), pohjankääpä (*Climacocystis borealis*), poimulakkikääpä (*Osteina undosus*), pörrökääpä (*Cerrena unicolor*, neljä es.), risukarakääpä (*Steccherinum nitidum*), rustikka (*Aporpium canescens*) sekä tikankääpä (*Gloeoporus dichrous*). Lisäksi havaittiin pihlajalahopuulta lajitason tunnistamisen kannalta liian heikkokuntoista kääpää, joka on joko hartsikääpää (*Ceriporiopsis pseudogilvescens*, ei aikaisempia havaintoja Vaasasta) tai petsikääpää (*Ceriporiopsis resinascens*, kolme aikaisempaa havaintoa).

Havainnoista merkittävimmät ovat valtakunnallisesti silmälläpidettävä rustikka (kääpä), kahdesti havaittu kirjokerikääpä sekä kertaalleen havaitut kruunuhaarakas (haarakas), naskalirypykkä (orvakka) sekä koralliorakas (orakas). Pakurikäävän (*Inonotus obliquus*) esilahottamia lehtilahopuita vaativa rustikka on havaittu laji.fi:n mukaan Pohjanmaalta viidesti, Vaasasta havainto on kautta aikain toinen. Pitkälle lahonneita haapamaapuita suosivasta kruunuhaarakkaasta ei ole laji.fi:n mukaan aikaisempia Vaasan löytöjä.

Niin ikään pakurikäävän lahottamia lehtimaapuita suosivasta naskalirypykstä tehty havainto on ilmeisesti Vaasan ensimmäinen, Pohjanmaalta ja Etelä-Pohjanmaan maakunnista lajista on vain yksi aikaisempi havainto (Mustasaaresta). Pitkälle lahonneilta koivumaapuilta havaittuja kirjokerikääpiä ei myöskään laji.fi:n mukaan ole aikaisemmin havaittu sen enempää Vaasasta kuin Pohjanmaan tai Etelä-Pohjanmaan maakunnista. Pakurikäävän lahottamia lehtilahopuita vaativa, jopa jalkapallon kokoisia itiöemiä tekevä koralliorakas on sekin Vaasassa harvinaisuus. Siitä on laji.fi-järjestelmässä vain kaksi Vaasan havaintoa, vanhempi näistä on yli 30 vuoden takaa.

Laji.fi:stä löytyvät lisäksi luotettavat 2020-luvun havainnot männynkäävästä (*Phellinus pini*), okrakäävästä (*Hapalopilus rutilans*) sekä sysikäävästä (*Phellinus nigricans*). Näistä ensiksi mainittu on vanhojen, luonnonsuojelullisesti arvokkaiden vanhojen metsien indikaattorilaji ja keskimäinen arvokkaiden lehtimetsien indikaattorilaji.

Kuva. Maastokäynnillä havaitut luontoarvolajit. Koralliorakasrungolla kasvoi myös indikaattorilaji pohjankääpä, kruunuhaarakasrungolla poimulakkikääpä ja pumppaamon kaakkoispuolen pörrökääpärungolla toinen kirjokerikääpä.

Laji.fi:stä löytyy kaava-alueelta myös peräti kahdeksan 2020-luvun havaintoa ekologialtaan vaateliaasta liuskapielus-kotelosienestä (*Hypocreopsis lichenoides*). Lajin ekologinen lokero on selkeä ja harvinainen eli se vaatii kasvuympäristöltään kosteapohjaisuutta sekä runsaasti lahoavia pajuja tai tuomia, jotka ruskovuotikka-orvakka (*Hydnoporia tabacina*) on esilahottanut. Lajin runsaus Pappilanmäen metsissä kuvaa erinomaisesti metsien kosteapohjaisuutta sekä varsinkin tuomilahopuun runsautta. Vieläkin merkittävämpänä on syytä pitää aivan tuoretta (Matti Kyröläinen, 7.11.2025) havaintoa kaavan rakentamisvaraukselta löytyneestä vinopويمukasta (*Plicaturopsis crispa*). Kyseessä on aidosti merkittävä havainto tästä näyttävästä lehtilahopuita suosivasta orvakasta. Erityisen merkittäväksi löydön tekee sen läntisyys, aikaisemmin vinopويمukan esiintymisen länsiraja on kulkenut linjalla Pori-Jyväskylä-Kuopio.

Kaavan luontoselvityksen (Vaasan kaupunki 2024) perusteella kaava-alueen keskiosasta on havaittu mahdollinen, alueellisesti uhanalainen koivunkynsikäpä (*Trichaptum biforme*). Lajia ei maastokäynnilläni etsinnöistä huolimatta havaittu, mutta havaintoalueella oli joka tapauksessa useita lajille potentiaalisesti sopivia isäntäpuuehdokkaita. Havainto olisi varmistettuna aidosti merkittävä, koska se olisi selkeästi läntisin kaikista tämän levinneisyydeltään itäkaakkopainotteisen lajin varmoista esiintymistä (laji.fi:stä löytyvä Kristiinankaupungin tuore havainto on todennäköisesti vikamääritys).

Johtopäätökset

Maastokäynnillä Pappilanmäen metsäalue havaittiin elävän puuston ja varsinkin lahoppuuston osalta sellaiseksi, että sillä on hyvä potentiaali toimia lukuisien vaatelioiden lahottajasienten kasvupaikkana. Alueella edelleen näkyvä vanha maatalous- ja asutushistoria sekä joitakin vuosia siten osalla alueesta tehdyt, lähinnä aluspuustoon kohdistuneet raivausluonteiset hakkuut eivät tätä potentiaalia poista, koska kyseinen mittava lajisto on pohjakasvillisuuden sekä sen luonnontilan asteen sijasta riippuvainen muista lehtometsän piirteistä.

Puuston rakenteeseen ja lahoppuuston laatuun pohjautuva arvio saa lisävahvistusta lyhyehkön maastokäynnin yhteydessä havaituista 13 luontoarvoja indikoivasta kääpä-, orvakka- tai orakaslajista sekä neljästä muusta laji.fi-järjestelmästä löytyvästä vastaavasta indikaattorilajista. Oman erityismainintansa ansaitsevat kahden lajin (vinopويمukka, kirjokerikääpä) Pohjanmaan ja Etelä-Pohjanmaan maakuntien ainot tunnetut nykyiset esiintymispaikat, yksi Vaasalle uusi laji (naskalirypykkä) sekä muutama Pohjanmaalla ilmeisen harvinainen laji (koralliorakas, rustikka).

Pappilanmäen lehtoja on syytä pitää Vaasan oloissa merkittävänä luontokohteena, joka tulisi osittaisen rakentamisen sijasta kaavoittaa säilyväksi luontoalueeksi.

Alueen metsien erityinen arvo lahottajasienten kannalta lepää vahvasti alueen puuston ja lahoppuuston lajirunsaudessa, useiden lehtipuiden osalta hyvästä, osin erinomaisesta lahoppuujatkumossa sekä arvokkaiden lehtobiotooppien merkittävässä kokonaispinta-alassa. Metsien lahoppuuston rakenne ja laatu tekee siitä erityisen potentiaalisen pieniläpimittaisempaa lehtilahoppuuta hyödyntävien orvakoiden, orakkaiden, vinokkaiden ja haarakkaiden kannalta. Järeämpää lahoppuuta suosivien kääpien kannalta potentiaali on jonkin verran heikompi, joskaan ei olematon tai heikko.

Kaavaehdotuksessa esitetty asuin- ja tierakentaminen (varsinkin etelä- ja keskiosa) kohdentuu merkittävältä osin metsäalueen lahoppuustoltaan ja lajistopotentiaaliltaan arvokkaampiin osiin. Esitetty rakentaminen pirstoo nykyisellään hyvin yhtenäistä luontoaluetta sekä vähentää olennaisesti lahoppuustoisten biotooppien kokonaisalaa. Uusi rakentaminen myös johtaa siihen, että alueelle muodostuu runsaasti uusia reunavyöhykkeitä, jotka nykykäytännöllä päätyvät vääjäämättä luonnontilaista kehitystä heikentävän metsänhoidon kohteeksi. On selvää, että luontoarvojen säilyttäminen saati lisääminen muuttuu vaikeammaksi, mikäli kaavan maankäyttö toteutuu.

Kaavaselostuksen vastineosassa (sivu 44) vähätellään voimakkaasti rakentamisen vaikutusta alueen lahoppuulajiston elinoloihin (*"Kaava-alueelle suunnitellulla rakentamisella ei nähdä olevan merkittäviä vaikutuksia alueen lahottajasienilajistoon, koska lahoppuuta säilyy määrältään ja laadultaan riittävästi rakentamisen ulkopuolelle jäävillä luontoalueilla"*).

Väite on lähinnä toiveajattelua, jolla pyritään vähättelemään aiheutettavaa merkittävää luontohaittaa. Pappilanmäen lahoppuustoisempien lehtometsien kokonaispinta-ala ei tälläkään hetkellä ole luonnonsuojelubiologisesti tarkastellen niin suuri, että niistä voisi ohjata rakentamiseen ja reunavaikutuksen piiriin näin merkittävän osan ilman, että lähes kymmentä puulajia edustavan, erikokoisia ja eri lahoasteen lahoppuita vaativan rikkaan lahottajasienistön säilymismahdollisuudet olennaisesti heikentyisivät.

Vaasassa 13.11.2025

Keijo Savola

Vuosina 1993-2021 yli 3 henkilötyövuoden verran (yli sata aluetta) kääpäselvityksiä Metsähallitukselle, kunnille ja järjestöille tehnyt lajiasiantuntija

Lähteet

Manninen E., Nieminen M., Koskimies P., Manninen O., & Vasko V. 2021.

Luontoselvitykset Espoon Uusmäen-Karakallion alueilla vuonna 2021. Faunatican raportteja 75/2021.

(<https://admin.espoo.fi/sites/default/files/2025-10/132301%20Kilonv%C3%A4yl%C3%A4np%C3%A4%C3%A4%20Luontoselvitykset%20Uusm%C3%A4ki-Karakallio%202021.pdf>)

Niemelä, T. 2016: Suomen käävät. – Norrlinia 31: 1–430.

Savola, K. 2021: Helsingin kääpäselvitys 2018 ja 2019. – Helsingin Kaupunkiympäristön julkaisuja 2021:3.

Vaasan kaupunki 2024. Pappilanmäen laajennus. Luontotyyppi- ja kasvillisuusselvitys 2024. Raportti. Vaasan kaupunki.